

§ 19.

O zániku práva odpůrčího.

Právo odpůrčí zaniká:

1. jsouc právem akcesorickým, zánikem pohledávky, jejíž akcesoriem jest. Věta tato má arci význam jen v případech, ve kterých právo odpůrčí pozůstává mimo konkurs. V této souvislosti sluší se zmíniti o § 17 odp. ř., podle něhož dopuštěno jest passivnímu subjektu práva odpůrčího, jestliže odpůrčí právo bylo již přivedeno k platnosti (arg. slovo: Anfechtungsgegner), aby, uspokojí pohledávku věřitelovu proti dlužníkovi, zprostil se nároku odpůrčího;

2. uplynutím lhůt stanovených v zákoně, a to

a) v případech mimokonkursních uplynutím lhůt §§ 2 sl., po případě když bylo užito prostředku zmíněného v § 9, uplynutím dvouleté lhůty tamtéž uvedené,

b) v případech konkursních, uplyne-li rok od prohlášení konkursu, srovn. § 43, odst. 2 konk. ř.

KAPITOLA IV.

O povinnosti obligační.

§ 20.

Povšechný nástin.

Ze skutečnosti, se kterou spojuje právo objektivně vznik obligačního poměru, vzejde dlužníku povinnost věřiteli poskytnouti nějaké plnění. Pokud se týká obsahu a modalit tohoto plnění mohou se vyskytnouti případy nejrůznější a zejména je institucí smluv dán stranám prostředek, kterým obsah ten a modality ty mohou určit. Ale vyskytují se také předpisy právní, které ustanovují o těchto bodech. Předpisy ty jsou dány především pro případy, ve kterých závazky vznikají ze skutkových základů mimosmluvních a pokud se vztahují k poměrům smluvním, mají na větším díle povahu právních předpisů suplujících, daných pro případ, že obsah a modality závazku obligačního dohodou stran nebyly dostatečně určeny. Ale vyskytují se i po této stránce předpisy kogentní.

Předpisy ustanovující o obsahu a modalitách plnění obligačního jsou dány velkou většinou pro jednotlivé typy obligační, ale vyskytují se také předpisy povahy povšechné, které se nepřipojují k typu obligačnímu jedinému nebo několika typům takovým.

Mezi předpisy takové náležejí zejména

- A. některé předpisy ustanovující o obsahu závazku obligačního, najmě o dluzích peněžních a o povinnosti platiti úrok;
- B. předpisy ustanovující o místě plnění;
- C. předpisy ustanovující o čase plnění.

§ 21.

O závazcích speciových, alternativních a druhových.

I. Plnění obligační může býti určeno individuálně (dluh speciový).

II. Strany mohou smluviti, že z několika předmětů (individuálně nebo podle druhu určených) má býti plněn jeden (obligace alternativní), §§ 906, 907. Ze smlouvy takové vzejde závazek plnění některý ze slíbených předmětů čili, jak se praví v pramelech římských: *duae res sunt in obligatione, una in solutione*. Poněvadž při obligacích alternativních je sice ustanoveno, že má býti plněn jeden z několika předmětů, ale není ustanoveno, který má býti plněn, bude potřebí, aby tato neurčitost byla odstraněna dodatečně. Odstraniti lze tuto neurčitost:

1. úmluvou stran. Strany mohou dodatečnou úmluvou změnit obligaci alternativní v prostou,

2. jednostranným aktem, t. j. tím, že vykoná oprávněná strana volbu. O volbě platí:

a) právo volební náleží onomu z kontrahentů, kterému bylo přiznáno smlouvou. (Bylo-li právo volební zanecháno osobě třetí, stane se smlouva vykonáním tohoto práva teprve perfektní. Jím teprve závazek vzejde a vznikne obligatio simplex — arg. § 1056, jehož princip platí patrně obdobně i o smlouvách jiných.)

Nebylo-li smlouvou nic ustanoveno nebo nepodává-li se z ní nic jiného, má volební právo dlužník, § 906. Právo volební přechází patrně na sukcessory oprávněného — arg. §§ 1394, 1407 o. z.;

b) volba je vykonána, jakmile oznámena byla protistraně, arg. § 862a. Za volbu dlužno zajisté pokládati, jestliže dlužník, kterému přísluší právo volební, plnil některý ze slíbených před-

mětu, po případě, jestliže věřitel, kterému přísluší právo volební, přijal nabídnuté mu plnění;

c) byla-li volba vykonána, nelze od ní odstoupiti jednostranným aktem, § 906;

d) nebude-li volba oprávněným vykonána, bude nahrazena akty jinými (srovn. nauku o prodlení);

3. tím, že předměty slíbené mimo jediný vezmou zkázu (srovn. pojednání o změnách závazku a o nemožnosti splnění).

P o z n á m k a 1: Mezi obligace alternativní náležejí ony, které se nazývají někdy smíšeně generickými, t. j. ony, které zakládají závazek plnění něco ze speciální kvantity.

P o z n á m k a 2: Alternativní obligace vzejí mohou i mimo případ smlouvy. Srovn. zejména § 483, § 650 o. z. (o tom v právu dědickém), § 693, § 934, 951, § 980 o. z. (o tom v části zvláštní), §§ 919, 920; čl. 354, 355 obch. zák. (o tom v právu obchodním), § 17 řádu odp., § 410 c. ř. sd.

P o z n á m k a 3: Od obligace alternativní sluší rozeznávat tak zv. alternativam facultatem. Vyskytují se totiž případy, ve kterých dlužník zavázán je k určitému plnění (obligatio simplex, una res est in obligatione), ale tohoto svého závazku se může sprostí netoliko poskytnutím tohoto plnění, nýbrž také poskytnutím plnění jiného — srovn. na př. §§ 934 o. z., 410 c. ř. sd. Podstatný rozdíl se vyskytuje zejména, vezme-li předmět dluhovaný zkázu. (Srovn. pojednání o nemožnosti splnění.)

III. Plnění může býti určeno jen znaky druhovými. Dluh takový nazývá se generickým nebo druhovým. Při dlužích takových lze plnění kterékoli individuum, které má určené znaky. Volbu, není-li nic ustanoveno, má dlužník, § 906. Ustanovení podobného jako čl. 335 obchodního zákona zákoník obč. mimo výjimku ustanvenou v § 658 o. z. neobsahuje. Sporno je, kterým okamžikem dluh generický se soustředí na určitém individuu.

§ 22.

O dlužích peněžních.

I. (P o j e m d l u h u p e n ě ž n ě h o).

Může býti ustanoveno, že mají býti plněna určitá individua peněžítá (mince) nebo, že mají býti plněny peníze (mince) určitého druhu. V prvním případě jde o dluh speciový, v druhém o dluh druhový.

O dluhu peněžném v technickém smyslu mluvíme však tenkrát, když je tu povinnost poskytnouti předmět nebo summu předmětů, které mají povahu peněz, jestliže předměty ty jsou in obligatione jako obecné měnidlo, takže individuální i generická totožnost dluhovaných předmětů jsou lhostejny. O modifikovaném dluhu peněžním mluví se tenkrát, když peníze jsou in obligatione jako obecné měnidlo, ale tak, že závazek sluší splniti v mincích určitého druhu. Od dluhu druhového liší se takový modifikovaný dluh peněžný, že předmětem závazku není tu počet mincí určitého druhu, nýbrž summa peněžitá, která má býti zaplácena v mincích určitého druhu.

II. (Přehled předpisů vztahujících se k penězům).

Ve století 18. se vyskytuje v Rakousku měna, jejíž jednotkou je stříbrný zlatý, jichž jde 20 na 1 hřivnu kolínskou = 233.8555 gr. ryzího stříbra. Měna tato se nazývá konvenční. Poměr této měny ke starším mincím grošovým (kopy grošů) se utvořil tak, že 1 kopa českých (bílých) grošů rovná se 2 zl. 20 kr. ($2\frac{2}{3}$) konv. m. a 1 kopa míšenských (červených) grošů se rovná 1 zl. 10 kr. ($1\frac{1}{6}$) konv. měny.

Podle patentu ze dne 15. června 1762 (Cod. Austr. VI. str. 302) vydáno bylo za 12 milionů bankocedulí znějících na konvenční měnu. Bankocedule neměly vnuceného oběhu a byly výplatny za kov.

Postupem času bankocedule, jichž bylo vydáno do roku 1811 za více než jednu miliardu, obdržely vnucený oběh a pozbyly volné směnitelnosti za kov, a kurs jejich počínajíc r. 1799 počal rapidně klesati proti kovu (stříbru).

Finančním patentem ze dne 20. února 1811, sv. 36 sb. z. pol. č. 14, str. 51 sl., byla zavedena tak zv. měna vídeňská s platností od 15. března 1811 a to ve formě t. zv. listů výplatních (Einlösungsscheine), znějících na měnu konvenční, tedy tak, že jeden zlatý měny víd. se rovná jednomu zlatému měny konvenční.

Nominální hodnota bankocedulí byla snížena na $\frac{1}{5}$. Vídeňská měna (listy výplatné) prohlášena byla za jedinou měnu (do 31. ledna 1812 bylo možno platiti ještě bankocedulemi ve zmíněné snížené hodnotě) a musily na ni zníti všechny smlouvy rakouských poddaných, vyjímajíc ony, které se vztahují k cizině. Výji-

mečně také platilo, že při zápůjčkách, které byly kontrahovány poskytnutím určitého druhu mincí, lze smluviti vrácení mincí téhož druhu. O placení dluhů starších, kontrahovaných před vydáním finančního patentu, ustanoveno bylo v témž patentu:

1. dluhy, které se měly platiti v mincích určitého druhu, měly se platiti ustanoveným způsobem;

2. dluhy, které se měly platiti v minci kovové, ale nikoli v mincích určitého druhu, měly se platiti v listech výplatných podle plné nominální hodnoty, t. j. za každý zl. konv. měny 1 zl. měny víd.;

3. při dluzích, při nichž splacení kovem vymíněno nebylo, slušelo rozeznávati:

a) dluhy ze závazků založených před rokem 1799 slušelo splatiti listy výplatnými dle plné nominální hodnoty;

b) pro dluhy ze závazků založených počínajíc r. 1799 ustanovena byla zvláštní škála (str. 70 pat.), vypočtená podle průměrného kursu bankocedulí v jednotlivých měsících. Pro dobu od 1. října 1810 do 14. března 1811 počítá se kurs 1 : 5, t. j. 1 zl. víd. = 5 zl. bank.

Podle patentu ze dne 16. dubna 1813 sv. 40 sb. z. pol. č. 37, str. 77, byly vydány listy anticipační znějící taktéž na měnu konvenční. Listy ty měly býti umožněny docházející berní pozemkovou. Listy anticipační právě tak jako výplatné měly vnucený oběh a nebyly směnitelny za kov.

Měna vídeňská zejména opětým vydáním listů anticipačních utrpěla devaluaci a tudíž s měnou konvenční se rozešla.

Patentem ze dne 1. června 1816 č. 1248 sb. z. s. bylo nařízeno, aby oběh peněžní byl uveden na kovovou měnu konvenční. Za tím účelem bylo nařízeno, aby papírové peníze byly vzaty z oběhu a to tím způsobem, že $\frac{2}{7}$ mají býti vyplaceny mincí konvenční (recte bankovkami, srovn. níže), $\frac{5}{7}$ jednocentními obligacemi státními. Provedení této transakce odevzdáno bylo rakouské národní bance zároveň zřízené, již bylo dáno výhradné právo vydávati bankovky. Bankovky neměly vnuceného oběhu, ale veřejné pokladny musily je přijímati in solutum v nominální hodnotě a bance byla uložena povinnost praesentované bankovky na požádání vyplatiti mincí kovovou podle nominální hodnoty. Srvn. k tomú patent ze dne 15. července 1817 sv. 45 sb. z. pol. č. 103, str. 213, pak patent ze dne 1. července 1841 sv. 69 sb. z. pol. č. 79, str. 161. Současně bylo dopuštěno činití p í s e m n é

smlouvy na měnu konvenční a jiné zákonné mince zlaté nebo stříbrné. Zní-li smlouva prostě na měnu konvenční nebo na peníze zlaté a stříbrné po zákonu obíhající, je dluh zaplatiti v penězích zlatých nebo stříbrných po zákonu obíhajících pat. ze dne 20. února 1817 č. 1322 sb. z. s. Dv. d. ze dne 25. října 1817 č. 1382 sb. z. s. rozšířil ustanovení pat. č. 1248 a dv. d. č. 1322 na smlouvy ústní. Seznam peněz zlatých a stříbrných po zákonu obíhajících uveřejněn byl dv. d. ze dne 27. července 1816 sv. 44 sb. z. pol. č. 9, str. 255, a připojen tam tarif pro přepočítávání.

Poměr měny vídeňské k nové měně konvenční se ustanovil na $2\frac{1}{2} : 1$ a poměr ten byl sankciován pat. ze dne 18. srpna 1820 č. 1689 sb. z. s.

Výnosem min. fin. ze dne 21. května 1848 č. 1152 sb. z. s. byla suspendována výplatnost bankovek a zaveden vnucený jejich oběh, takže musily býti přijímány při všech platech podle hodnoty nominální. Náleželo-li však na dlužníka placení v určitých mincích zlatých nebo stříbrných, měl dlužník volnost platiti ve smluvených mincích nebo v bankovkách podle kursovní jejich hodnoty. Prozatímní toto opatření bylo schváleno pat. ze dne 2. června 1848 č. 115 sb. z. s.

Čl. 37 sm. ř. ze dne 25. ledna 1850 č. 51 ř. z. ustanovil, že směnku, znějící na druh mincí, které nemají na místě platebním oběhu, nebo na měnu početní, sluší zaplatiti podle hodnoty její v době splatnosti měnou zemskou (tedy bankovkami podle kursu), pokud vydatel dodatkem efektivně nebo dodatkem podobným si nevyhradil výslovně placení v mincích, na které směnka zní.

Cís. nař. ze dne 7. února 1856 č. 21 ř. z. pak ještě ustanovilo, že, byla-li zápůjčka dána v kovových penězích a vymíněno placení ve stejných mincích nebo všeobecně v minci kovové, úmluva taková platí.

Dne 24. ledna 1857 byla sjednána mincovní konvence mezi Rakouskem a Lichtenšteinskem se strany jedné a německými státy, které náležely k celnímu spolku německému a byly spojeny mincovní konvencí ze dne 30. července 1838, se strany druhé. Aby tato konvence byla uvedena v působnost, vydán byl patent ze dne 19. září 1857 č. 169 ř. z., kterým byla zavedena měna rakouská či rakouské číslo. Podle tohoto patentu byl základem měny 1 zl. (florenus), jichž se razilo z 1 libry (500 gr.) ryzího stříbra 45 kusů. Vedle nich se razily dvouzlatníky ($22\frac{1}{2}$ z libry), čtvrtzlatníky (180 z libry), spolkové tolary (30 z libry) a tolary

dvojité (15 z libry). Tyto mince byly mincemi kurantními a zákoným platidlem.

Mimo tyto mince razily se mince drobné ze stříbra a z mědi, pak obchodní mince zlaté a to koruny, jichž šlo 50 na libru ryzího zlata a půlkoruny.

Konečně vyskytují se peníze starého rázu a to levantské to-lary (12 tolarů = 1 víd. hřivně = 0.561288 kg ryzího stříbra) a císařské dukáty ($81 \frac{189}{353}$ kusů z jedné hřivny ryzího zlata).

Patentem ze dne 27. dubna 1858 č. 63 ř. z. bylo toto rakouské číslo (inclusive spolkových mincí kurantních, srovn. §§ 14—17) počínajíc 1. listopadem 1858 prohlášeno za výhradnou měnu zemskou celého mocnářství (čl. 1). Od téže doby platí domněnka, že všechna právní jednání potom učiněná znějí na číslo rak. čl. 4 al 3. Všechny závazky, které vznikly před 1. listopadem 1858, ale teprve potom jsou splatny, buďtež placeny číslem rak. a sice buďž dáno za 100 zl. měny konv. 105 zl. r. č., za 100 zl. měny víd. 42 zl. r. č., za 100 zl. měny říšské (t. zv. 24 zl.) $87\frac{1}{2}$ zl. r. č., za 100 zl. rak. lir 35 zl. r. č., a za 100 zl. polských 25 zl. r. č. Dluhy znějící na valuty starší, jejichž poměr ke měně konvenční nebo rakouským lirám jest určen zákonem, buďtež převedeny na tyto měny a odtud na r. č., čl. 5. Také zápůjčky spadající pod cis. nař. ze dne 7. února 1856 sluší splatiti číslem rakouským a platí o nich ustanovení zvláštní, § 9 odst. 2.

(P o z n á m k a: Sporno je zřetelem k čl. 5 pat. z roku 1858, v jakém poměru jsou k číslu rakouskému dluhy znějící na měnu konvenční a pocházející z doby před rokem 1799 ev. před vydáním patentu z roku 1811. Správným sluší pokládati mínění vyslovené v iud. č. 123, že přepočtení závazků pocházejících z doby před rokem 1799 má se díti podle poměru ustanoveného pro měnu vídeňskou (42 zl. r. č. = 100 zl. víd.), poněvadž pat. z roku 1811 změnil dluhy takové na dluhy v papírových penězích měny vídeňské.

Na tom císařským patentem z roku 1858 patrně nic nemělo býti změněno; patent mluvě o dluzích znějících na měnu konvenční měl na mysli dluhy založené po roku 1816. Dluhy pocházející z doby mezi léty 1799—1811, sluší přepočísti na měnu vídeňskou podle škály pat. z roku 1811 a summu vypočtenou přepočísti na č. r. podle čl. 5 pat. z roku 1858.)

Jinak než rak. č. vykonati bylo platy, které přináležely podle titulu vzniklého před 1. listopadem 1858 v určitém počtu v ý s l o v n ě vymíněných mincí zlatých, pak platy, které vykonati bylo v určitém počtu stříbrných mincí cizozemských, čl. 8 odst. 1, 9 odst. 1. Platy znějící na měnu spolkovou vykonati bylo penězi měny spolkové čl. 14 in fine. Minci drobnou nebyl nikdo nucen přijímati v summě dosahující $\frac{1}{4}$ zl. nebo vyšší, čl. 18. (Číslo rak. zůstalo valutou v Rakousku i Lichtensteinsku, když tyto země podle míru pražského ze dne 23. srpna 1866 č. 103 ř. z. vystoupily z mincovní unie.)

Cís. nař. ze dne 30. srpna 1858 č. 131 bylo opatřeno, aby privilegovaná rakouská banka národní počínajíc 1. listopadem 1858 vydávala bankovky znějící na r. č., § 1. Bankovky měly vnucený oběh — § 4, ale byly na požádání směnitelný za kov — § 2. Vynesením min. fin. ze dne 29. dubna 1859 č. 69 ř. z. bylo ustanovení § 2 suspendováno.

Čl. 336 odst. 2 obchodního zákona ze dne 17. prosince 1862 dal ustanovení shodné s čl. 37 sm. ř. pro dluhy z obchodů.

Zákonem ze dne 5. května 1866 č. 61 ř. z. převzaty byly bankovky znějící na 1 zl. a 5 zl. na účet státní. Měly vnucený oběh mimo případy jmenované v min. nař. ze dne 7. února 1856 (resp. § 9 odst. 2 pat. z roku 1858) a v §§ 8 odst. 1 a 9 odst. 1 pat. ze dne 27. dubna 1858.

Zákonem ze dne 25. srpna 1866 č. 101 ř. z. nastoupily na místo těchto bankovek státovky, o nichž platí ustanovení totožná čl. V. cit.

Min. nař. ze dne 9. února 1867 č. 32 ř. z. zavedeny byly státovky 50tízlatové, jak dopuštěno bylo čl. IV. zák. ze dne 25. srpna 1866.

Zákonem ze dne 9. března 1870 č. 22 ř. z. zrušeny byly koruny a půlkoruny a zavedeny zlaté mince 4- a 8zlatové. (3.22580 resp. 6.45162 gr. těžké a legované $\frac{1}{10}$ mědi.) Byly to rovněž mince obchodní, jejichž hodnota se stanovila dohodou.

Zákonem ze dne 2. srpna 1892 č. 128 ř. z. zavedena byla zlatá měna korunová, ale nikoli jako obligatorní, ježto číslo rakouské bylo ponecháno v platnosti. Teprve cís. nař. ze dne 21. září 1899 č. 176 ř. z. (díl III.) byla měna korunová prohlášena za výhradnou měnu zemskou. Jednotka měny byla 1 K zlatá, jichž šlo na 1 kg ryzího zlata 3280 kusů. Jako kurantní mince razily se zlaté 20 a

10 K (6.09756 a 3.04878 gr. ryzího zlata). Drobné mince byly stříbrné a to 5 K, 1 K a zl. r. č., jež ponechány v oběhu, pak niklové a bronzové. Stříbrné mince neměl nikdo povinnost přijímati v summě vyšší 50 K, niklové v summě vyšší 1 K. Poměr měny korunové k rak. č. ustanoven 2 : 1, a slušelo tudíž dluhy znějící na rak. č., platiti penězi měny korunové tak, že za každý zlatý r. č. se dostalo věřiteli 2 korun.

Znějí-li dluhy na starší valuty, buďtež přepočteny na rak. č. podle ustanovení pat. ze dne 27. dubna 1858 č. 63 ř. z. a odtud na měnu korunovou. I nadále se razily císařské dukáty a levant-ské tolary jako mince obchodní. Současně se zavedením měny korunové učiněno bylo opatření, aby byly vzaty z oběhu státovky. Rakousko-uherská banka měla výhradné privilegium vydávati bankovky a měla pod ztrátou privilegia povinnost na požádání vyplatiti je kovem. Pokud však nepominul vnucený oběh bankovek v obou polovinách říše, zůstalo ustanovení o výplatnosti bankovek suspendováno.

O splacení závazků založených po 1. lednu 1900 bylo možno umluvit, aby závazek byl splacen v mincích určitého druhu nebo v měně cizozemské. O závazcích založených před 1. lednem 1900 platila ustanovení starší.

Zákonem ze dne 10. dubna 1919 č. 187 sb. z. a n. byly bankovky rak.-uh. banky označené podle zák. ze dne 28. února 1919 č. 84 (okolkované bankovky) prohlášeny za měnu státní (koruny československé, ve zkratce Kč) a byly postupně vyměněny za československé státovky. Závazky znějící na rakousko-uherské koruny, které jsou splatny v oblasti československé republiky se platí v Kč, při čemž se jedna Kč počítá za jednu K rak. uh. banky. Zákon ze dne 1. března 1921 č. 94 ustanovil o ražbě československých mincí drobných.

O pohledávkách mezi příslušníky Č. S. R. na straně jedné a příslušníky Rakouska a Maďarska na straně druhé srovn. ještě čl. 248, 271 mírové smlouvy St. Germainské a čl. 231 a 254 smlouvy trianonské. O provedení těchto ustanovení se s Rakouskem a Maďarskem jedná. Co do Rakouska sr. smlouvu ze dne 18. června 1924.

Pro obtíže, které jsou následkem rozvratu valut v četných státech, platí u nás dočasné omezení obchodu s cizozemskými platidly; srovn. zejména nař. vlády ze dne 28. listopadu 1919 č. 644.

III. (O placení dluhů peněžních podle platného práva).

1. Dluhy, které je platiti v tuzemsku, § 905 (sr. sb. III 972):

a) není-li cifře označující výši dluhu připojeno označení druhu peněz, dlužno rozuměti měnu státní (Kč), arg. § 905 o. z., pak § 14 cís. nař. ze dne 21. září 1899 č. 177 ř. z. a pat. ze dne 27. dubna 1858 č. 63 ř. z. Dluh je zaplatiti československými státovkami po případě mincí drobnou podle hodnoty nominální. Druh státovek a mincí může voliti dlužník, arg. § 906 o. z. O československých drobných ustanovil § 3 odst. 3 zák. č. 94 z r. 1921, že ve styku soukromém není nikdo povinen přijmouti mincí korunových více než za 100 Kč, dvacetí a padesátihalérů více než za 20 Kč, státní a jiné veřejné pokladny jsou povinny přijímati mincí korunovou bez omezení, dvacetí a padesátihaléře do 20 Kč; zákon ze dne 22. června 1922 č. 195 sb. pak ustanovil, že státní a jiné veřejné pokladny jsou povinny přijímati desetníky a pětníky jen do 10 Kč, dvouhaléře jen do 2 Kč, ve styku soukromém pak že nikdo není povinen přijímati desetníků a pětníků více než za 10 Kč a dvouhalérů více než za 1 Kč. O drobné mince rakouské, pokud jest u nás zákonným oběživem (srovn. č. 49 z r. 1922), platí patrně ustanovení starší (arg. § 7 zák. č. 187 z r. 1919 slova: zůstávají v platnosti), pokud nejsou zrušena. Srovn. k tomu § 2 zák. ze dne 3. února 1921 č. 55 sb. z. a n.;

b) dluhují se určité peníze (dluh je vyjádřen v určitých penězích) a o placení není umluveno nic zvláštního. Dluhovati se mohou:

a) československé koruny. O placení platí, co bylo pověděno pod lit. a).

β) peníze korunové měny, rakouského čísla nebo starších valut rakouských. Dluh je zaplatiti penězi uvedenými pod lit. a) podle tarifů uvedených v zák. č. 187 z r. 1919, cís. nař. z 21. září 1899, pat. ze 27. dubna 1858, pat. z r. 1811 atd.

P o z n á m k a: Povšechné ustanovení dotýkající se změny valuty má § 988 o. z. in fine, jenž se sice přímo vztahuje jen k zápůjčkám, jehož ustanovení však sluší obdobně vztahovati na jiné platy peněžní. Podle toho ustanovení je věřiteli poskytnouti tolik nových mincí, aby se tyto rovnaly vnitřní (t. j. kovovou) hodnotou hodnotě dluhovaných mincí starých. Ustanovení to je v pří-

padnostech spadajících pod č. 1 nahrazeno tarify obsaženými v uvedených ustanoveních;

γ) některá měna cizí nebo vůbec peníze, které nenáleží mezi peníze uvedené pod lit. a) i b). Dluh je zaplatiti penězi uvedenými pod lit. a) podle kursu peněz, které se dluhují, v době splatnosti dluhu; arg. § 19 odst. 1 cís. nař. z r. 1899. Nejsou-li ony peníze v oběhu a nemají-li tedy kursu, bude, zní-li závazek na minci stříbrnou nebo zlatou při přepočtení na Kč položiti za základ tržní cenu stříbra nebo zlata; arg. § 19 odst. 2 cit. Hodnotový poměr zlata a stříbra, který je při výpočtu položiti za základ, může však napřed býti ustanoven smlouvou. § 21 cís. nař. z 27. dubna 1858 č. 63 ř. z., jenž toho nepřipouštěl, byl zrušen zák. ze dne 9. března 1870 č. 27 ř. z.

c) dluhují se peníze spadající

α) pod lit. b), β);

β) pod lit. b), γ);

a je umluveno zaplacení v týchž penězích;

d) dluhují se určité peníze, ale je vymíněno placení v určitých penězích jiných.

K lit. c) i d): Pokud se týká úmluvy platiti určitými penězi, sluší míti na paměti, co bylo pověděno pod č. II. in fine o zákonných omezeních, která se dotýkají takových úmluv. Je-li taková úmluva platna, platí v jednotlivostech toto:

ad c) α) dluh je zaplatiti penězi uvedenými pod lit. a) podle poměru zákonem stanoveného, § 6 zák. č. 187 z r. 1919;

β) dluh je zaplatiti dluhovanou summou umluvených peněz. Nelze-li jich opatřiti vůbec nebo jen s nepoměrnými obtížemi, sluší platit penězi uvedenými pod lit. a) podle kursovní (ev. kovové) hodnoty umluvených peněz. Srovn. i § 989 o. z., pak Sb. č. 1532.

ad d) α) dluhují se Kč. Zaplatiti jest umluvenými penězi podle jejich kursu v době splatnosti dluhu. Nemají-li kursu, bude výpočtu položiti za základ jejich kovovou hodnotu. Jde-li o mince, o kterých se zmiňuje § 989, platí jeho ustanovení i tu;

β) dluhují se peníze korunové měny nebo starších valut rakouských. Dluh je převéstí na Kč podle tarifů uvedených pod b) β), a splatiti tento dluh umluvenými penězi podle kursu v době splatnosti dluhu. Srovn. ostatně, co bylo pověděno pod lit. α);

γ) dluhují se peníze cizí nebo vůbec peníze, které nespádají pod lit. α) i β). Především je dluh převéstí na Kč a to podle kursu

dluhovaných peněz v době splatnosti dluhu. (Není-li takového kursu, srovn. lit. *a*). Je-li vymíněno platiti Kč, je tím zjištěna summa, kterou je zaplatiti. Je-li platiti měnou korunovou rak. č. nebo staršími valutami rakouskými, je platiti přes to Kč podle tarifů. Je-li vymíněno placení penězi jinými, dlužno summu vyjádřenou v Kč převésti na ony peníze a to podle jejich kursu v době splatnosti dluhu. (Nemají-li kursu, platí, co bylo pověděno pod lit. *a*). § 989 platí i tu. Sr. k tomu všemu přílohu k Právniku, ročník LX., str. 71 sl.

2. Dluhy, které je splatiti v cizozemsku.

Hledíc k § 905 in fine je užití pravidel daných pod č. 1 lit. a)—d) obdobně v případnostech, ve kterých jde o dluh splatný v cizině, pokud ovšem bude příležitost v tuzemsku o takovém dluhu rozhodovati. Ale pro případ změny cizí valuty mínění se rozcházejí. Jedni chtějí i tu přihlížeti k tarifům, které byly stanoveny zákony zavádějícími novou měnu, ale spíše bude přisvědčiti těm, kteří chtějí se řídit pravidlem obsaženým na konci § 988. Sr. k tomu K r č m á ř, Úvod do mezinárodního práva soukromého, str. 9 a p. 1 tamtéž.

§ 23.

O povinnosti platiti úrok.

I. V četných případech ukládají právní předpisy komusi povinnost platiti úrok a mají o této úrokové povinnosti některá společná ustanovení. Významný je nyní jen úrok peněžitý. Úroková povinnost může se zakládati:

1. na dohodě stran nebo posledním pořízením (*usurae conventionales et testamentariae*),

2. na to, že dlužník nesplnil podle své povinnosti svůj (peněžitý) dluh — úroky z prodlení (*Verzugszinsen*), srovn. k tomu § 28 tohoto pojednání,

3. na tom, že někdo za druhého učinil (peněžité) náklady, jejichž náhradu jest oprávněn pohledávati — úroky z nákladů (*Verwendungszinsen*). Případ takové úrokové povinnosti mají čl. 290, 291 obch. zák. Zdali takovou úrokovou povinnost ukládá i obč. právo, je v nauce pochybno. Srovn. zejména S c h e y: O. V. I., str. 585 sl. s. v. *Verwendungszinsen*, pak přílohu k Právniku, roč. LX., str. 18 k § 913,

4. na tom, že kdo nejsa k tomu oprávněn, užil cizích peněz — úrok náhradní (Vergütungszinsen). Pokud takové neoprávněné užití cizích peněz má ráz nedovoleného činu podle 30. hlavy obč. zák., platí o něm obecné zásady tamtéž uvedené. Zdali i mimo tyto případy vzejde povinnost platiti úrok z užití summy, je zase pochybno. Srovn. S c h e y na u. m. str. 587 sl. s. v. Vergütungszinsen a N o w a c k N. Ř. 970.

Není tu úrokového závazku v technickém smyslu a neplatí tedy o něm předpisy uvedené výše pod č. II., když někdo podle právního poměru (smlouvy, poručení atd.) byl povinen dobýti z cizích peněz užitek úroků pro jiného a jich také dobyl (úroky získané — bezogene Zinsen) anebo když kdo podle právního poměru byl povinen dobýti z cizích peněz užitek pro jiného a těchto užitek dobyti zanedbal (úroky zanedbané — versäumte Zinsen). Sr. i §§ 947, 954, kdež nejde o úroky v technickém smyslu.

II. Ustanovení o úrokových závazcích se od vydání obč. zák. podstatně změnila. Po přísných omezeních lichevního patentu z 2. prosince 1803 č. 640 sb. z. a obč. zák. (§ 993) nadešlo období úplné volnosti podle zákona z 14. prosince 1866 č. 160 ř. z., jenž byl poněkud zmírněn zákonem z 14. června 1868 č. 62 ř. z., doplněným zákonem ze dne 15. května 1885 č. 77 ř. z. Důležité modifikace těchto předpisů nastaly zákonem ze dne 28. května 1881 č. 47 ř. z., jenž byl nahrazen cís. nař. ze dne 12. října 1914 č. 273 ř. z.

O úrokové povinnosti nyní platí:

1. není-li o v ý š i ú r o k u nic ujednáno, platí obecně sazba 5%, § 2 zák. z r. 1885 (ale jsou také speciální ustanovení, mající sazbu jinou);

2. ú r o k y z ú r o k ů (anatocismus) lze žádati jen v těchto případech:

a) byly-li výslovně vymíněny, § 3 lit. a) zák. z r. 1868,

b) byla-li podána žaloba o dospělé úroky, ode dne dodání žaloby, § 3 lit. b) cit, srovn. však GUW. 7970,

c) podle ustanovení čl. 291 obch. zák. o běžném účtu;

3. právo požadovati další úroky uhasne, když věřitel nechá vzrůst dluh úrokový až do výše dluhovaného kapitálu. Další úroky lze žádati ode dne, kdy byla vznesena žaloba, § 1335, srovn. však čl. 293 obch. zák., srovn. i § 12 zák. ze dne 14. dubna 1920 č. 302.

4. Smlouva úroková může býti jednáním spadajícím pod § 1 cís. nař. ze dne 12. října 1914 č. 275 ř. z. a spravuje se pak předpisy tamtéž danými.

§ 24.

O místě plnění.

[§ 905, 1420 (100, 101 nov. III.)]

I. Závazek obligační splnění je na místě, které za místo splnění obligace bylo ustanoveno dohodou stran. Takové ustanovení místa splnění může se státi výslovně nebo se podává z ostatního obsahu smlouvy. Speciální ustanovení o místě splnění má § 206 b) horního zákona (čl. I zák. ze dne 17. května 1912 č. 107 ř. z.), podle něhož mzda horníků nesmí býti vyplácena v místnostech hostinských a výčepních.

II. Místo splnění obligace je někdy dáno povahou obligačního plnění nebo účelem jednání, jako na př. při smlouvách, ve kterých slíbeno bylo vykonati práce na pozemku nebo služby při osobě věřitelově a pod.

III. Není-li o místě splnění nic ustanoveno, a nepodává-li se místo to ani z povahy plnění ani z účelu jednání, budiž závazek ze smlouvy splněn v místě, kde dlužník v době uzavření smlouvy měl bydliště nebo vznikl-li závazek při provozování živnostenského nebo obchodního podniku, v místě závodu, § 905. Při závazcích mimosmluvních platí ustanovení stejná, § 1420 (101 nov. III.). Ustanovení o bydlišti dlužno rozuměti tak, že dlužník nejen nemá povinnosti plniti mimo geografický okres, který dlužno nazvati jeho bydlištěm v technickém smyslu, nýbrž že má jen povinnost plniti na tom místě, kde je jeho sedes fixa, tudíž ve svém bytě (bydlišti v užším smyslu). Platy peněžité musí dlužník v pochybnostech dodati věřiteli na své nebezpečení a náklady do jeho bydliště. Změnilo-li by se bydliště po vzniku pohledávky, nese věřitel zvýšení nebezpečení a nákladů tím vzešlé, § 905 odst. 2.

P o z n á m k a: Zvláštní ustanovení má obchodní zákoník, pokud se týká místa plnění závazků z obchodů, čl. 324, 325 obchodního zákona.

§ 25.

O času splnění.

Doba, kdy závazek je splniti, je buď určena neb určena není.

A. Je-li doba splnění určena, bude určena buď

I. smlouvou stran nebo

II. zákonem — srovn. zejména §§ 239, 685, 687, 1100, 1115 (cf. i Manz II při § 1116), 1170, 1225, 1242, 1285, 1418 o. z.

K č. I. i II. 1. Je-li doba splnění závazku určena, bude snad určena přesně. Ale poněvadž tomu tak nebývá vždy, dány jsou pro případnosti nepřesných úmluv jakož i pro ony případnosti, ve kterých doba splnění určena je zákonem, některá pravidla, která doplňují dohodu stran po případě citovaná ustanovení zákonná. Zřetelem k tomu je připomenouti:

a) je-li ustanoveno (smlouvou nebo zákonem), že závazek dlužno splniti určitého dne (15. června), bude závazek splněn včas, bude-li splněn, pokud ten den podle kalendáře se neskončí (půlnoc), § 903 2. věta (99 nov. III.). Odchytku obsahuje čl. 332 obch. zák. a odchytku bude dále přijímati v případech, ve kterých při splnění potřebí je intervence úřední (na př. při deposici soudní, § 1425), poněvadž tu zajisté nelze plniti mimo hodiny úřední; je-li ustanoveno, že závazek sluší splniti uprostřed měsíce, je platebním dnem 15. den toho měsíce, § 902 (98 nov. III. in fine); 3. věta § 903 v případech, kterými se zabýváme tu, nemá patrně významu (arg. slova: vorbehaltlich gegenteiliger Vereinbarung).

b) Je-li ustanoveno, že závazek dlužno splniti do určité doby a dato, po případě až uplyne určitá doba a dato, dlužno rozeznávati:

α) je-li ustanoveno, že závazek splniti jest do určitého počtu dní a dato (za 10 dní atd.), nesluší včítati do tohoto počtu den data, pokud není ustanoveno dohodou jinak, § 902 odst. 1. Dospějeme-li takto výpočtem ke dni, kdy závazek je splniti, platí pokud se týká toho dne 2. věta § 903 obč. zák. Je-li den, ke kterému takto dospějeme dnem nedělním, nebo uznaným (ne zákonným) dnem svátečním, bude, pokud není smluven opak, dnem platebním nejbližší den všední, § 903 3. věta;

β) je-li ustanoveno, že závazek splniti je do určitého počtu týdnů, měsíců nebo let a dato, padá konec těchto lhůt na ten den posledního týdne nebo měsíce, který pojmenováním nebo číslem odpovídá dnu události, od které lhůta počíná běžeti. Schází-li ko-

nečný den lhůty v kalendáři, padá poslední den lhůty na poslední den měsíce, § 902 2. odst. Polovinou měsíce sluší rozuměti patnáct dní, § 902 odst. 3.

2. Čas splnění může být určen tak, že dodržení lhůty je »stanoveno za podmínku« (určení fixní). Význam takového fixního určení byl dříve zejména v právu obchodním, nyní však i v právu občanském, srovn. § 919 (111 nov. III.) o. z., srovn. i § 22 konk. ř.

3. Je-li čas splnění (smlouvou nebo zákonem) určen, jest určen pro utroque a nemůže tedy plnění dříve s úspěchem (srovn. § 1413) býti ani žádáno ani nabídnuto. Odchyšky odtud stanoveny jsou při některých smlouvách zřetelem k účelu těchto smluv. Srovn. §§ 962, 976, 977. Mimo tyto případy bylo by prokázati, že *adiectio diei pro reo est* nebo naopak. Výjimečně však i tam, kde *diei adiectio* je zároveň pro věřitele nebo jen pro něho nebo jen pro dlužníka, lze splnění žádati po případě plniti dříve než čas plnění nadejde:

a) vede-li se exekuce vnucenou dražbou nemovitosti, budou zaplacený dluhy hypotekární, v příčině kterých věřitelé do 8 dnů před dražbou byli prohlásili, že žádají za zaplacení v hotovosti a že nesouhlasí, aby dluh převzat byl vydražitelem za současného propuštění dosavadního dlužníka, § 171 odst. 2 ex. ř.;

b) vydražitel může věřitelům hypotekárním, pokud se týká dluhů, které převzal na srážku z nejvyššího podání, dáti výpověď, je-li úrok vyšší 4%, § 153 ex. ř.;

c) pohledávky konkursní, jejichž splatnost jest odročena, platí v konkursu za dospělé, § 14 odst. 2 konk. ř., takže věřitel konkursní musí přijmouti i zaplacení nedospělé pohledávky; v konkursu dospívají i pohledávky na placení ročních rent, alimentů a jiných opětujících se dávek a sice sluší tu rozlišovati:

a) je-li trvání těchto opětujících se dávek určité, bude přihlášena *summa* rovnající se součtu nesplacených ještě dávek,

β) je-li trvání jejich neurčité, budou přihlášeny v ceně odhadní, § 15 konk. ř.

Stejně jest ustanoveno pro případ, že bylo zahájeno řízení vyrovnací, §§ 14, 15 vyr. ř.

K lit. a)—d). Sporno je v literatuře našeho práva, zdali v případnostech, ve kterých věřitel musí přijmouti předčasné plnění *bezúročného* dluhu, může si dlužník sraziti tak zvané *interusurium*, t. j. náhradu úroků za předčasné zaplacení nedospělého *bezúročného* dluhu. Pro případ uvedený svrchu pod lit.

c) rozhodly §§ 14 odst. 3 konk. ř. a 14 odst. 3 vyr. ř. otázku ve smyslu kladném. Pokud se týká zodpovězení otázky v obecném právu sporné, t. j. otázky, jakým způsobem interusurium sluší vy počítati, rozhodly se tytéž paragrafy in fine pro tak zvanou metodu Hofmannovu, t. j. věřitel může přihlásiti summu, která po připočtení zákonných úroků ode dne prohlášení konkursu až do dne splatnosti rovná se plné summě pohledávky. K srážce interusuria dojde i při pohledávkách § 15 odst. 1 konk. ř.

II. Není-li ani smlouvou ani zákonem ustanoveno, kdy závazek je splniti, může věřitel žádati splnění kdykoli, tudíž po případě může žádati, aby závazek splněn byl ihned, t. j. bez zbytečného odkladu, § 904. A také dlužník může plnění s úspěchem nabídnouti kdykoli, po případě tudíž ihned. Aktuální povinnost závazek splniti vzejde však dlužníku teprve tenkrát, jestliže ke splnění byl vyzván § 1417, a sice bude dlužník zpravidla povinen závazek splniti nazítří onoho dne, kdy k plnění byl vyzván, § 1334. Pokud však by toho povaha závazku nedopouštěla, bude povinen plniti bez zbytečného odkladu, § 904. Srovn. ještě vykládací pravidla § 904 pro případ, ve kterém slíbil dlužník splniti závazek podle libosti a podle možnosti. K tomu zajímavé rozhod. Nowack N. Ř. 1025.

KAPITOLA V.

O změně povinnosti obligační.

§ 26.

Případy změny.

Ke změně povinnosti obligační dojíti může dohodou stran nebo mimo takovou dohodu. Pokud se týká případností uvedených na prvním místě, platí, že strany, právě tak, jako je jim dána široká volnost při zakládání závazků, mohou závazky vzešlé nejruznějším způsobem měniti. Změny takové mohou se týkati předmětu plnění, místa i času jeho. Srovn. k tomu § 1379 o. z. O některých případnostech sem spadajících promluveno bude později (srovn. kap. VII.).

Pokud se týká případností uvedených na místě druhém, může dojíti ke změně obligačního závazku, jestliže dlužník závazku